

"גורל אחד לה' וגורל אחד לעזאזל"

הרה"ק רבי משה לייב מסאסוב זי"ע: עזאזל נוטריקון ז'ה ל'עומת ז'ה ע'שה א'לקים

לבחור ברע או בטוב, ואז כשיתגבר על יצר הרע ויבחר בטוב יזכה לחיי העולם הבא.

על פי האמור פירשו המפרשים ["עין הבדולח", "תאוה לעינים", "עולת החודש" ח"ב מאמר כט להג"ר אלעזר פלעקלש זצ"ל] מאמר חז"ל (סוכה נב.):

"לעתיד לבוא מביאו הקב"ה ליצר הרע ושוחטו בפני הצדיקים ובפני הרשעים, צדיקים נדמה להם כהר גבוה ורשעים נדמה להם כחוט השערה, הללו והללו בוכין, צדיקים בוכין ואומרים האיך יכולני לכבוש הר גבוה כזה, ורשעים בוכין ואומרים האיך לא יכולנו לכבוש את חוט השערה הזה".

ולכאורה יפלא איך אפשר כי אותו יצר הרע של צדיקים נדמה כהר נדמה לרשעים רק כחוט השערה. אך לפי המבואר הענין הוא נפלא, כי היות שכל הגדול מחבירו יצרו גדול הימנו, נמצא שלגבי צדיקים שעולים מיום ליום במדריגת הקדושה בסולם העולה בית א"ל, הנה זה לעומת זה גם היצר הרע שלהם גודל והולך כדי שתהיה להם בחירה, לכן לצדיקים היצר הרע "נדמה להם כהר גבוה", אבל הרשעים שיורדים מיום ליום ברוחניות ממדריגה למדריגה, אם כן זה לעומת זה גם היצר הרע הולך ונחלש כדי שתהיה להם בחירה, ולכן לרשעים היצר הרע "נדמה להם כחוט השערה".

החשק שבלב

הוא היצר טוב והיצר הרע

בענין זה שהיצר הרע והיצר טוב הם תמיד שוים זה לעומת זה, ראוי להביא יסוד נפלא מדברי הרה"ק רבי צדוק הכהן זצ"ל בספרו "צדקת הצדיק" (סימן רמח), והנה לשון קדשו:

"עזאזל" נוטריקון ז'ה ל'עומת ז'ה ע'שה א'לקים. וצריך ביאור הכוונה בזה.

ביאור ענין קציצת רגלי הנחש

כדי לבאר כל זה נקדים לבאר ענין קציצת רגלי הנחש אחרי חטא עץ הדעת, וכמו שכתבו (בראשית ג יד): "ויאמר ה' אלקים אל הנחש כי עשית זאת, ארור אתה מכל הבהמה ומכל חית השדה על גחונך תלך ועפר תאכל כל ימי חיך". ופירש רש"י ז"ל: "על גחונך תלך, רגלים היו לו ונקצצו". והנה ידוע ומפורסם הדבר מדברי חכמנו ז"ל במדרש ובפרקי דרבי אליעזר, שהנחש כאן הוא היצר הרע שנתלבש בדמות נחש להפיל את האדם ברשתו, ולפי זה ראוי להבין עומק ענין קציצת רגלי הנחש.

ונראה לבאר ענין זה, על פי מה שאמרו חז"ל (סוכה נב.): "כל הגדול מחבירו יצרו גדול הימנו". וביאור הדבר, שמכיון שיסוד כל התורה הוא שמסר הקב"ה את הבחירה בידי האדם, לבחור בטוב או ברע להיות צדיק או רשע ח"ו, וכמו שכתוב (דברים ל טו): "ראה נתתי לפניך היום את החיים ואת הטוב ואת המות ואת הרע". אם כן מוכרח שיהיה להאדם יצר טוב ויצר הרע שוה בשוה, כי אז יש לו כוח הבחירה לבחור בטוב או ברע.

אבל אם אחד מהם, היצר הרע או היצר טוב, יהיה יותר גדול מהשני, אם כן שוב אין לו בחירה, כי ברור שהיותר גדול יתגבר על היותר קטן, ולפי זה מבואר היטב כוונת המאמר: "כל הגדול מחבירו יצרו גדול הימנו", כי מכיון שהוא יותר גדול מצד היצר טוב, הרי מוכרח שיהיה לו זה לעומת זה גם יצר רע יותר גדול, כי רק אז הבחירה בידו

לקראת יום הכיפורים הבא עלינו לטובה, דבר בעתו מה טוב להתבונן בעבודת הקודש של שני השעירים, שעיר אחד לה' ושעיר אחד לעזאזל, כפי שמפורש בתורה בפרשת אחרי (ויקרא טז ה):

"ומאת עדת בני ישראל יקח שני שעירי עזים לחטאת... ולקח את שני השעירים והעמיד אותם לפני ה' פתח אהל מועד, ונתן אהרן על שני השעירים גורלות גורל אחד לה' וגורל אחד לעזאזל, והקריב אהרן את השעיר אשר עלה עליו הגורל לה' ועשהו חטאת, והשעיר אשר עלה עליו הגורל לעזאזל יעמד חי לפני ה' לכפר עליו לשלח אותו לעזאזל המדברה".

מפרש רש"י: "ונתן אהרן על שני השעירים גורלות, מעמיד אחד לימין ואחד לשמאל, ונותן ב' ידיו בקלפי, ונוטל גורל בימין וחברו בשמאל ונותן עליה, את שכתוב בו לשם הוא לשם, ואת שכתוב בו לעזאזל משתלח לעזאזל". וצריך להבין עומק ענין שני השעירים שמביאים ביום הכיפורים אחד לה' ואחד לעזאזל.

עוד ראוי להתבונן במה ששנינו במשנה (יומא טב.): "שני שעירי יום הכפורים מצותן שיהיו שניהן שוין במראה ובקומה ובדמים ובלקיחתן כאחד". וצריך להבין עומק הענין ששני השעירים צריכים להיות ממש שוים בכל דבר, בעוד שאחד מהם הוא גורל לה' והשני הוא גורל לעזאזל.

נקדים מה שהביא ב"היכל הברכה" להרה"ק מהרי"א מקמארנא זי"ע (פר' בחוקותי דף רצה.) רמז נפלא בשם הרה"ק רבי משה לייב מסאסוב זי"ע, כי מלת

יצר הרע עד אכלו מן העץ, ונכנס בו יצר הרע וידע מה בין טוב לרע". מבואר מזה כי לפני שאכל אדם הראשון מעץ הדעת לא נכנס בו יצר הרע. אך כבר תמהו כל המפרשים, איך יתכן לומר כן, הלא אנו רואים שאדם הראשון עבר על ציווי של הקב"ה ואכל מעץ הדעת, ואם לא היה בו יצר הרע מה גרם לו למרוד באזהרת ה' שלא לאכול מעץ הדעת.

ישוב נפלא על קושיא זו אנו למדים משני נביאים המתנבאים בסגנון אחד, הלא הם בעל "נזר הקודש" על המדרש (ב"ר לב יב)

כלומר אם יש לאדם נטיה גדולה מצד יצרו הרע שמתגבר עליו, עליו לדעת שדוקא בדבר פרטי זה שהיצר הרע תוקפו יש לו כוח גדול להופכו לטוב, והביאור בזה כפי מה שלמדנו מדברי רבי צדוק שהשורש של היצר הרע והיצר טוב אחד הם, כי מי שיש לו חשק גדול לרע יכול להשתמש בחשק גדול זה לטוב, אבל מי שאין לו חשק גדול לרע אז חסר לו גם כן חשק גדול לטוב, כי זה לעומת זה עשה האלקים [ואי"ה לקמן בהמשך דברינו נרחיב בדברי רבי צדוק אלו].

"עיקר האדם הוא החשק שבלב שבו הוא יתרונו על המלאכים, והוא [החשק] הנקרא יצר טוב ויצר רע, [כי] כאשר הוא מגביר חשקו לטוב הרי זה טוב, ואם לאו וכו' [הרי זה רע ח"ו]. ואמרו ז"ל 'כל הגדול מחבירו יצרו גדול הימנו', כי גדלות אחד על חבירו הוא רק כפי גודל החשק שלו לטוב, דהיינו כוח היצר, כי יצר טוב ויצר רע אחד, זה לעומת זה בשני חללי הלב, כפי החשק שבלבו בימין לטוב כן בשמאל לרע, ולכן יצר רע גם כן גדול".

ביאור דבריו הקדושים, כי המושג "יצר" לפי רבי צדוק הוא שם כולל להחשק והרצון שיצר הקב"ה בלב האדם, אלא שחשק ורצון זה מתחלק תמיד לימין ושמאל, וכמו שכתוב (קהלת י ב): "לב חכם לימינו ולב כסיל לשמאלו". כי החשק והרצון שמצד ימין הלב הוא החשק שיש לאדם לעשות מעשים טובים ולעבוד את ה', ולכן הוא נקרא "יצר טוב" כלומר יצר וחשק לטוב, ולעומת זה החשק והרצון שבצד שמאל הוא המושך את האדם לתאוות והבלי עולם הזה, ולכן הוא נקרא "יצר רע" כלומר יצר וחשק לדברים רעים.

ושני יצרים אלו של הטוב ושל הרע הם תמיד שוים בבחינת (קהלת ז יד): "גם את זה לעומת זה עשה האלקים", כי מי שיש לו חשק ורצון גדול מצד הקדושה, יש לו גם כן חשק ורצון גדול מצד הרע, אלא שהוא מתגבר על החשק לרע ונוטה אותו לטוב, ומי שאין לו מטבעו חשק גדול לרע אין לו גם כן חשק לטוב. וזהו ביאור דברי חכמנו ז"ל: "כל הגדול מחבירו יצרו גדול הימנו", כי אם אנו רואים שהוא גדול מחבירו מחמת שיש לו יצר וחשק לטוב, סימן הוא שיש לו גם כן יצר וחשק לרע, אלא שהבחירה ניתנה בידו להתגבר על חשק הרע ולהפוך אותו לחשק שמצד הקדושה.

ויש לקשר ענין זה עם מה שכתב עוד הרה"ק רבי צדוק הכהן ז"ע ב"צדקת הצדיק" (אות מט) יסוד גדול בעבודת ה':

"כל אחד ידע, שבמה שיצרו תוקפו ביותר, הוא כלי מוכן לאותם דברים ביותר להיות נקיים וזכים אצלו, ובדברים שהרבה לפשוע בהם, ידע שהוא כלי מוכן להיות דייקא באותו דבר נקי ובר לבב".

ביאור המשנה: "שני שעירי יום הכפורים מצותן שיהיו שניהן שוין במראה ובקומה ובדמים"

רבי צדוק הכהן ז"ע: יצר טוב ויצר הרע שורשם אחד, כי "יצר" פירושו חשק, ויש חשק לטוב ויש חשק לרע

רק מי שיש לו חשק לרע מסוגל להפוך חשק זה לטוב, אבל מי שאין לו חשק לרע אין לו גם חשק לטוב

"כל הגדול מחבירו יצרו גדול הימנו",

כי כדי שתהיה בחירה צריך שהיצר רע והיצר טוב יהיו תמיד שוים

וב"נפש החיים" להגה"ק רבי חיים מוולאז'ין זצ"ל (שער א פ"ו בהג"ה ד"ה והענין), ונביא כאן דברי ה"נפש החיים" בלשון קדשו:

"והענין כי קודם החטא, אם כי ודאי שהיה בעל בחירה גמור, להטות עצמו לכל אשר יחפוץ להיטיב או להיפך ח"ו, כי זה תכלית כוונת כלל הבריאה, וגם כי הרי אחר כך חטא. אמנם לא שהיה ענין בחירתו מחמת שכוחות הרע היו כלולים בתוכו, כי הוא היה אדם ישר לגמרי כלול רק מסדרי כוחות הקדושה לבד, וכל עניניו היו כולם ישרים קדושים ומזוככים, טוב גמור בלי שום עירוב ונטייה לצד ההיפך כלל, וכוחות הרע היו עומדים לצד וענין בפני עצמם חוץ ממנו, והיה בעל בחירה ליכנס אל כוחות הרע ח"ו, כמו שהאדם הוא בעל בחירה ליכנס אל תוך האש.

לכן כשרצה הסטרא אחרא להחטיאו, הוצרך הנחש לבוא מבחוץ לפתות, לא כמו שהוא עתה שהיצר המפתה את האדם הוא בתוך האדם עצמו, ומתדמה להאדם שהוא

נראה שלזה נתכוון החכם מכל אדם באומרו (קהלת ז יד): "ביום טובה היה בטוב, וביום רעה ראה גם את זה לעומת זה עשה האלקים". נתכוון ללמדנו בזה דעת, שביום טובה כשאתה מצליח לעבוד את ה', אז היה בטוב לעבוד אכן את ה' בכל כוחך, "וביום רעה" שהיצר הרע מתגבר עליך כל כך חזק, עד שמסמם את עיניך מלראות שאתה מסוגל להתגבר עליו, הנה עצה היעוצה: "ראה גם את זה לעומת זה עשה האלקים", שתראה בעין שכלך שכמו שיש לך יצר וחשק גדול לרע, כן זה לעומת זה יש לך יצר טוב וחשק גדול לטוב, ואם כן הכל תלוי בך איך להפוך חשק זה לטוב בבחינת יצר טוב.

קציצת רגלי הנחש החלשת כוח היצר רע

עתה הבה נתבונן בענין מצבו של אדם הראשון קודם שחטא בעץ הדעת. ידוע מה שכתב רש"י (בראשית ב כה): "ואף על פי שניתנה בו דעה לקרות לו שמות, לא נתן בו

כדי שלא נתפלא, איך יתכן שאדם הראשון יצור כפיו של הקב"ה נפל ברשתו של הנחש הצורר הוא היצר הרע, ולכן הודיע לנו התורה הקדושה: "והנחש היה ערום מכל חית השדה אשר עשה ה' אלקים", כלומר שלעומת גדלותו של אדם הראשון הרי שגם הנחש הוא היצר היה גדול וערום מאד בבחינת זה לעומת זה עשה האלקים.

ואכן כבר ביארו המפרשים שאין לפרש חטא אדם הראשון פשוטו כמשמעו, שביקש ח"ו להיות "כאלקים יודעי טוב ורע", אלא יש בזה עניינים עמוקים בהבנת הטעות שלו וכמו שמבואר בספרים הקדושים כל אחד לפי דרכו, ואיך שלא יהיה ברור שפיתוי זה של הנחש היה עצום מאד עד שלא יכלו אדם וחוה לעמוד בפני פיתוייו, והיינו כפי האמור שהיצר הרע הוא תמיד לפי ערך גדלותו של האדם.

והנה מבואר במדרשי חז"ל ובכתבי האריז"ל, שאחרי שחטא אדם הראשון בעץ הדעת ונתגרש מהגן עדן, נפל ממדריגתו הגדולה שהיתה לו לפני החטא מאיגרא רמה לבירא עמיקתא, ואתו עמו ירדה ונפלה כל הבריאה כולה, כמו שכתוב (בראשית ג יז): "ארורה האדמה בעבורך... וקוץ ודרדר תצמיח לך". נמצא שאם היה הנחש שהוא היצר הרע נשאר בכוחו הגדול כפי שהיה לפני חטא אדם הראשון, כי אז לא היתה שום מציאות לאדם הראשון שכבר נפל ממדריגתו ולהנבראים הבאים אחריו להתגבר על הנחש הוא היצר, ואם כן היתה מתבטלת הבחירה שיוכל האדם לבחור בטוב.

"יצרו של אדם מתגבר עליו"

ענין זה פותח לנו פתח ליישב, מה שעמד ה"ערבי נחל" (פרשת כי תצא) על סתירה גדולה שיש בדברי חכמנו ז"ל, כי מצד אחד אמרו בגמרא (קידושין ל:): "הקב"ה אמר להם לישראל: בני בראתי יצר הרע ובראתי לו תורה תבלין, ואם אתם עוסקים בתורה אין אתם נמסרים בידו". משמע שיש בידי אדם העוז והכח להתגבר על יצרו על ידי עסק התורה.

אולם מצד שני אמרו שם בגמרא: "יצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום ומבקש המיתו שנאמר צופה רשע לצדיק ומבקש להמיתו, ואלמלא הקב"ה עוזרו אין יכול לו שנאמר

הנחש ואכל מעץ הדעת, הנה גרם על ידי זה שהרע יצא מתחומו ונכנס בתחומו של הטוב, ואז נתערבו הטוב והרע בתוך האדם עצמו, ונוצר מושג חדש של "יצר הרע", לא רק יצר הרע הפועל מבחוץ, אלא יצר הרע הפועל מבפנים בתוך האדם עצמו, כלומר האדם חש שהוא עצמו נמשך ח"ו לעשות דברים המנוגדים לרצון הבורא ב"ה.

וזהו שדקדק רש"י בלשונו: "לא נתן בו יצר הרע עד אכלו מן העץ ונכנס בו יצר הרע", כלומר "בו" דייקא בתוך תוכו לא נתן

עצמו הוא הרוצה ונמשך לעשות העון, לא שאחר חוץ ממנו מפתהו. ובחטאו שנמשך אחר פתוי הסטרא אחרא, אז נתערבו הכוחות הרע בתוכו ממש וכן בהעולמות, וזהו עץ הדעת טוב ורע, שנתחברו ונתערבו בתוכו ובהעולמות הטוב והרע יחד זה בתוך זה ממש, כי דעת פירושה התחברות כידוע".

לפני חטא עץ הדעת היה לו יצר הרע חיצוני

ביאור דבריו הקדושים הוא, כי אין ספק שהקב"ה ברא את האדם עם אפשרות של

שני השעירים בבחינת היצר טוב והיצר הרע, ששניהם שוים זה לעומת זה בקומה בדמים ובמראה "לצדיקים נדמה כהר לרשעים נדמה כחוט השערה", כי היצר הרע של צדיקים הוא גדול לעומת מדריגתם בקדושה לפני שחטא אדם הראשון היה לנחש שהוא היצר הרע כוח גדול, בבחינת: "והנחש היה ערום מכל חית השדה" אחרי שחטא אדם הראשון ונפל ממדריגתו, קצץ הקב"ה את רגלי הנחש והחליש את כוח היצר הרע

יצר הרע, כי היצר הרע היה בא רק מבחוץ, אבל אחרי שאכל מן העץ "נכנס בו יצר הרע", "בו" דייקא, שייצר הרע נכנס לתוך תחומו של הטוב בתוך האדם עצמו, ומאז יש לו לאדם נטיה לרע מצד עצמו, כלומר שהוא מרגיש שהוא עצמו יש לו רצון לרע ולא רק פיתוי חיצוני.

"והנחש היה ערום מכל חית השדה"

והנה ידוע גודל מדריגתו של אדם הראשון יצור כפיו של הקב"ה קודם שאכל מעץ הדעת, וכמבואר במדרש (ב"ר ח י): "בשעה שברא הקב"ה אדם הראשון, טעו מלאכי השרת ובקשו לומר לפניו קדוש". ואם כן ברור שלפי גודל מדריגתו, גם היצר הרע החיצוני שהוא הנחש שפיתה אותו לאכול מעץ הדעת, היה גדול מאד בבחינת "כל הגדול מחבירו יצרו גדול הימנו".

ונראה שלכן בתחלת פרשת עץ הדעת כתוב (בראשית ג א): "והנחש היה ערום מכל חית השדה אשר עשה ה' אלקים", והוא

בחירה לטוב או לרע, ומכיון שכך הרי מוכרח שגם לפני חטא אדם הראשון כבר היה לו יצר הרע, אלא שלפני החטא היה פירוד מוחלט בין הטוב ובין הרע, כי הרע שהוא היצר הרע בדמותו של הנחש עמד לו בפני עצמו בתחום שלו, נפרד לגמרי מהטוב שהוא האדם שעמד לו בתחום שלו.

המגע היחיד שהיה בין יצר הרע המייצג את כוחות הרע לבין האדם שמייצג את כוח הטוב, התבטא בזה שיצר הרע שהוא הנחש היה לו רשות לפתות את האדם ולא יותר. פיתוי זה היה רק מבחוץ כאדם זר שמפתה את האדם לעשות מעשה רע, אבל מצד עצמו בפנימיות גופו ונפשו לא היה לאדם שום נטיה לרע, כיון שכל מהותו היה רק טוב בלי שום עירבוביית של רע.

אילו לא היה האדם נמשך אחרי פיתוי של הרע, כי אז היו הרע והטוב ממשיכים להיות נפרדים זה מזה כל אחד בתחומו, אולם מכיון שהאדם נתפתה לפיתוי של

מעתה יאיר עינינו להבין במעט קט, מה שצוה הקב"ה לאהרן הכהן לקחת ביום הכיפורים שני שעירים: "ונתן אהרן על שני השעירים גורלות גורל אחד לה' וגורל אחד לעזאזל", וכפי מה ששינוי במשנה: "מצותן שיהיו שניהן שוין במראה ובקומה ובדמים ובלקיחתן כאחד". כי דוקא ביום הכיפורים כשישראל חייבים לעשות תשובה על כל עונותם, הנה רצה הקב"ה להורות לנו בזה דרכי התשובה, שהיצר טוב והיצר רע שבאדם הם תמיד שוים זה לעומת זה, כי "שניהן שוין במראה ובקומה ובדמים".

לכן אל יפול לב האדם כשרואה כמה קשה היא המלחמה שהוא צריך לנהל כנגד כוח הרע שבקרבו, אלא ידע נאמנה שאם יש בו כוח כל כך גדול מצד הרע, אין לך הוכחה יותר גדולה מזו שיש לו זה לעומת זה כוח עצום מצד הקדושה, וכנגד ב' כוחות אלו שיש בלבו של אדם יצר טוב מימין ויצר רע משמאל, צוה הקב"ה לקחת שני שעירי עזים שוים במראה בקומה ובדמים, וכנגד היצר טוב שמצד ימין הוא השעיר לה', וכנגד היצר הרע שמצד שמאל הוא השעיר המשתלח לעזאזל המדברה.

הנה כי כן מבואר היטב מה שאמר הרה"ק רבי משה לייב מסאסוב זי"ע, כי עזאזל נוטריקון ז'ה ליעומת ז'ה ע'שה אלקים, והכוונה בזה להורות לנו על רעיון נשגב זה, שהשעיר לעזאזל מרמז על היצר רע, שכח הרע שבקרבו הוא תמיד זה לעומת זה כמו של היצר טוב לא פחות ולא יותר, ואם כן הרי ברור שאם האדם רק רוצה בכך, הוא יוכל בעזר הקב"ה להתגבר על יצרו הרע.

בחירה לבחור ברע או בטוב, וכמו שאנו רואים שאחרי חטא עץ הדעת קיצץ הקב"ה את רגלי הנחש כדי להחליש כוח היצר.

וזהו שאמרו במתק לשונם: "יצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום ומבקש המיתו", כלומר "יצרו של אדם" דייקא, אותו יצר הרע בפנימיות גופו שהמשיך אדם הראשון על עצמו על ידי חטא עץ הדעת שנכנס בו יצר הרע, הנה יצר הרע זה מתגבר על האדם כי הוא ניתוסף על אותו יצר הרע חיצוני, ואין האדם יכול להתגבר עליו בכוחות עצמו, "ואלמלא הקב"ה עוזרו אין יכול לו", שענין העזר הוא שבכל דור ודור מקצץ הקב"ה את רגלי הנחש ומחליש כוח היצר, כדי שיוכל החוטא ללחום עם היצר ולהתגבר עליו, אשר מטעם זה לעתיד לבוא: "לרשעים נדמה להם כחוט השערה".

"מצוותן שיהיו שוין במראה ובקומה ובדמים"

לכן כדי לתקן ענין זה קיצץ הקב"ה ברוב רחמיו וחסדיו את רגלי הנחש, כלומר שהמעט הקב"ה את כוחו של היצר לפי ערך המעטת כוח הקדושה של אדם הראשון, כדי שיהיו שוב בבחינת זה לעומת זה עשה האלקים. ומעתה ראוי שיתחזק כל אדם בעבודת ה', לבל יפול ברשת היצר שמבלבל את מוחו בטענה שקרית, שיש לו יצר רע כל כך חזק עד שאיננו מסוגל להתגבר עליו, שהרי לפי מה שנתבאר קיצץ הקב"ה את רגלי הנחש להחליש כוחו, כדי להתאים את היצר הרע לעומת היצר טוב שווה בשווה בבחינת: "זה לעומת זה עשה האלקים".

אלקים לא יעזבנו בידו". הרי מבואר שאין בכח אנושי להתגבר על היצר ללא העזר האלקי מצדו יתברך שמו.

עוד יש לתמוה, מדוע באמת ברא הקב"ה את היצר הרע כך, שלא יוכל האדם להתגבר עליו בלי סיוע מאת הקב"ה, הלא מכיון שתכלית בריאת היצר היא כדי שתהיה לאדם בחירה, אם כן היה יותר ראוי שהאדם יוכל להתגבר על היצר בכוחות עצמו.

לפי האמור יש ליישב הכל בטוב טעם ודעת, כי אכן אותו יצר הרע שברא הקב"ה לאדם הראשון לפני שחטא בעץ הדעת, שאז היה רק יצר הרע חיצוני בבחינת הנחש שבא לפתותו לדבר עבירה, הנה על יצר הרע זה היו אדם וחווה מסוגלים להתגבר עליו בכוחות עצמם, כי היתה להם בחירה שווה בשווה לבחור ברע או בטוב, ועל זה הוא שאומר הקב"ה: "בני בראתי יצר הרע", בשעת בריאת העולם כשבראתי היצר הרע, "ובראתי לו תורה תבלין, ואם אתם עוסקים בתורה אין אתם נמסרים בידו". כי על ידי עסק התורה אתם יכולים להתגבר על היצר בכוחות עצמכם.

אולם אחרי שחטא אדם הראשון ונכנס בו יצר הרע גם בפנימיות גופו, נמצא שאדם הראשון המשיך על עצמו כוח נוסף של היצר הרע, עד שלא היה מסוגל בכוחות עצמו להתגבר על יצר הרע זה שניתוסף והפר את הבחירה לבחור בטוב, ומצד הדין היה ראוי לומר, שהן אמת שמעתה קשה לו לאדם להתגבר על היצר, אולם מכיון שהוא עצמו גרם לכך מן הראוי שיענש על כך, אבל עם כל זאת הקב"ה ברוב רחמיו וחסדיו מסייע לאדם להתגבר על היצר, כדי שתהיה לו